

Knut Hamsun: «Her har De mitt liv»

108323

I 1917 fikk Knut Hamsun tilsendt en bok fra Sverige. Den var skrevet av psykologen John Landquist og het «Knut Hamsun – en studie över en nordisk romantisk diktare». Hamsun svarte: «Jeg vet ikke om de er for eller imot meg, – det gjør heller ikke noget videre, men det var i alle fald en stor overraskelse.»

Av FREDRIK WANDRUP

Hamsun hadde fått sin andre bok om seg selv (den første var tyskeren Carl Morburgers «Knut Hamsun» i 1910), og John Landquist (1881–1974) var ingen hvem som helst. Han er kjent for å ha introdusert psykologien i Sverige. Han interesserte seg tidlig for Sigmund Freud, som han også besøkte i Wien, men var delvis kritisk til Freuds teorier om seksualitetens betydning.

Hamsuns brev til Landquist fins på Kungliga Biblioteket i Stockholm, der forskeren Bodil Nævdal er kommet over dem. Brevene – fem i alt – er delvis korreksjoner fra Hamsuns side, delvis utfyllende opplysninger. Da boka kom ut i 1917, takket Hamsun. Men han har ikke lest den enda, skriver han. Han leser «ikke noget videre» fordi han er «så nervesvekket».

Bøkene og livet

Han røper også en viss sarkasme overfor forskeren Landquist: «Jeg ser på baksiden av Hæftet at de har utgitt mange skrifter. Det forundrer mig at nogen gidder sitte og lese mange, mange bind for at skrive enda et. Hvorfor ikke heller gå ut i livet og skrive om det? For man skal bare ikke tro at Bøker også er Livet – like så litt som mit Billede i Speilet og saa er mig.»

I 1927 kom Landquists bok ut på ny, og i den anledning skrev Hamsun bade en kortfattet selvbiografi og enkelte rettelser, f.eks. vil Hamsun avlive «den skrone at jeg har skrevet Markens Grøde på et sted som heter Kraakmo og at jeg har brukt Manden på Garden, Per, til model for Isak. Lutter oppsind av en geschäftlig datter av Per, Per Kraakmo var en liten Mandsling med Brok, slik var ikke Isak.»

Unnskyld meg

På Landquists oppfordring skriver han også en kortfattet selvbiografi:

«Jeg får henvendelser fra alle Lande om disse saa likegyldige ting, de skal brukes i avhandlinger, i Leksika, i Bøker og Artikler – jeg svarer hver gang avvisende eller jeg svarer slet ikke. (Nu gjør jeg for absolutt første gang en Undtagelse for Dem, Hr. Landquist.) Og han legger til, åpenbart som unnskyldning for å slippe å uttale seg om boka:

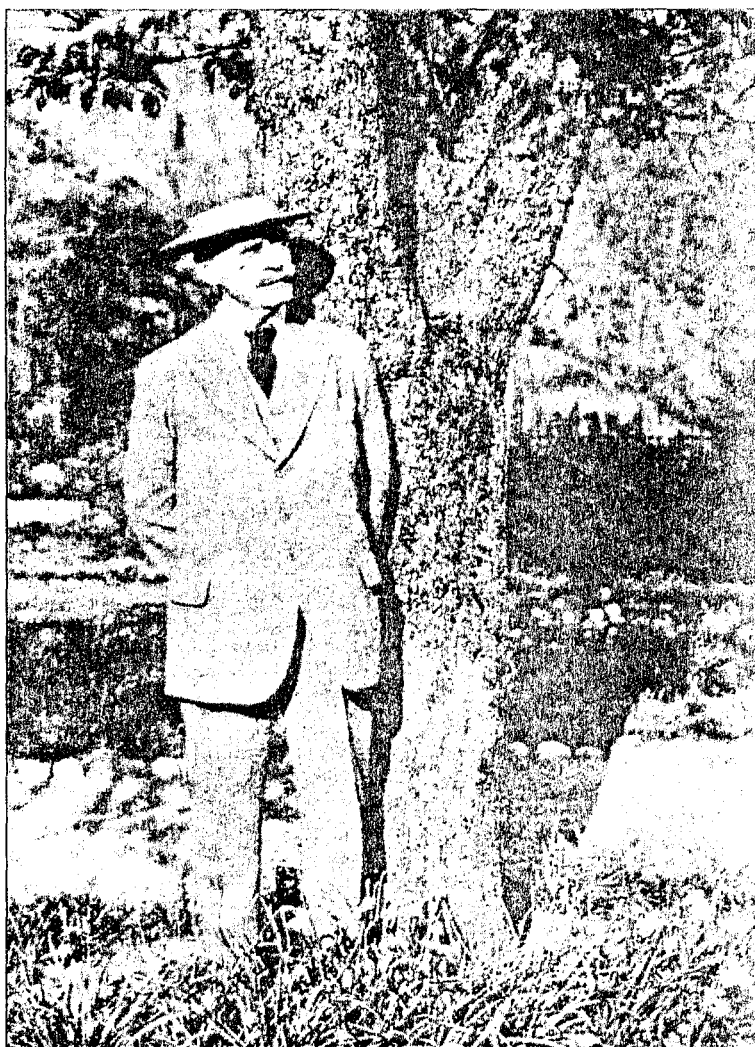
«Jeg beder Dem vennligst unnskyldte mig! I Aarenes løp har jeg faat 6 eller 8 bøker om mig, men jeg har ikke en gang lest dem som jeg for Sprogets skyld kunne forstaa. Tiden har utryddet saa godt som al Interesse hos mig for mig selv, jeg vedkommer mig ikke synderlig mere, det som nu er tilbage er at det opstaaer stor skamfuldhet hos mig, hvis jeg blir rost, jeg holder ikke ut med at lese det, jeg skjuler mine Øyne. Det er vel et slags Hysteri. Lat det være hvad det vil.»

En vandrer

Det siste brevet til Landquist er skrevet i desember 1929. Hamsun har nå hørt at Landquist er gift med en gammel kjenning, Løise Welhaven:

«Fru Welhaven er saa trofast, hun er et blankt minne fra mine Pensjonatdager på Ljan. Herregud, om jeg kunne takke Dem som De sikkert fortjente. Men jeg kan ikke lese bøker om mig. Jeg er imidlertid glad for at jeg virkelig svarte Dem på en del spørsmål for nogle år siden. Skavlan (Einar Skavlan, Hamsuns norske biograf. Red.anm.) spurte nesten ikke, ikke før slutten, men da ble han forferdelig, jeg måtte gang på gang nekte å svare mere. Ingen skulde hjelpe til med at få skrevet bøker om sig selv. Ey fan! I sær ikke naar det er skrevet altfor meget om en før. Jeg er en vandrer som skrev bøker, Bonde, proletar, Opkomling, mere ikke. Jeg ønsker ikke at bli gjort skamfuld.

Deres ærbødige Knut Hamsun.»

KNUT HAMSON, «Bonde, proletar, Opkomling, mere ikke». Hittil er rundt 3000 brev fra Hamsun blitt funnet. Men de blir stadig flere.

«Blev refusert alle vegne»

Dette er Knut Hamsuns mini-selvbiografi anno 1927, skrevet i et brev til psykologen John Landquist. Hamsun skriver at dette er et absolutt enestående unntak, vanligvis svarer han ikke på henvendelser om sin person.

Født 4. August 1859 i Lom i Gudbrandsdalen. Da jeg var 3 år gammel flyttet mine foreldre til Hamarøy i Nordland hvor jeg vokste op.

■ Tilbake til Gudbrandsdalen 1873, hvor jeg stod paa krambod, samtidig som jeg blev konfirmeret. 1873 om høsten tilbake til mit Hjem i Nordland, kom om vinteren til Handelssteden Tranøy hvor jeg stod paa krambod og var et Aar.

I et par Aar hade jeg mange slags syster, jeg var saaledes en sommer gjennom, omvekslende skreppekar, krambandler.

1877 blev jeg gjort til Folkeskolelærer i Bø i Vesteraalen, var der i 10 år og blev derpå Landsmandsbetjent i samme Bygd i 1 år.

■ I 1879 fik jeg nogen Penger av Zahli i Kjærringe i Nordland og reiste til Hardanger hvor jeg satte mig til at skildre en Fortælling. Jeg blev ferdig om Høsten, og sendte til København med et Manuskript som het «Frida» jeg søkte Forlaggeren Hegel, Gyldendal, men da jeg blev refusert av ham tapte jeg modet og gik ikke til nogen anden.

Fra København til Kristiania hvor jeg skrev og skrev og blev refusert alle vegne. Pengene slap op. Veidirektor Krag

sendte mig på Veiarbeide paa Toten. Der var jeg et par Aar til jeg i 1882 reiste til Amerika første gang. Jeg fik pengene av «Mor Frøysland» nuværende redaktør Freis Frøyslands Bestemor. Jeg kom over paa en tysk linje som gav mig fri Reise da jeg skulle skrive for nogen Aviser. Jeg skrev og skrev men fik intet ind i Avisene.

■ I Amerika var jeg først paa Farm, saa i butik i Elroy i Wisconsin et par aar, reiste vesteover til Minnesota hvor jeg traf Kristofer Janson og blev med ham hjemtil Minneapolis som et slags skrivhjelp (han var den gang prest ved en Unitarkirke).

Var hos Janson til Høsten 84 da jeg fik lungeblødning og blev fradømt livet – inden 2 Maaneder. Jeg graat svært meget. Det blev subskribert sammen penger til mig til min hjemreise, det var Janson og frue som fik denne Subskription i stand og pengene kom fra de forskjelligste mennesker endog fra Prester.

Jeg reist til Valdres til Eric Frydenlund, og blev der et par aar og blev heldig igjen. I 1886 prøvet jeg igjen livet i Kristiania, skrev og skrev, søkte plasser, intet lyktes for mig, jeg var meget fattig, og fik nu og da nogen kroner for en stubb i et blad.

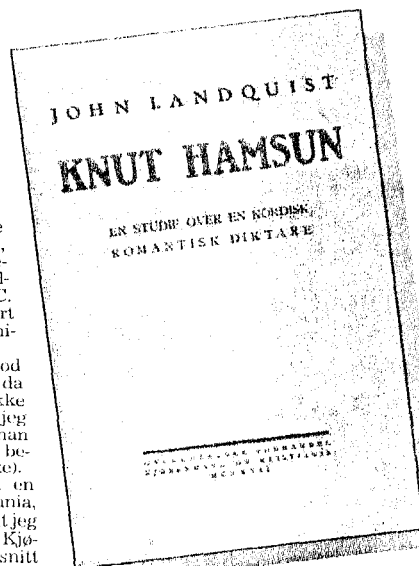
■ Redaktøren av Dagbladet, Lars Holst, gik til Grosserer Dollbog og bad om Reisepenger for mig til Amerika igjen og han fik pengene. I Amerika

denne gang, blev jeg først sporevognskontorlærer i Chicago derpaa, efter et aars tid – reiste jeg vesteover og tok atter arbeide paa Farm, denne gang paa prærien i Dakota, saa tilbage til Minneapolis hvor jeg blant annet holdt foredrag om litteratur – endelig 1888 bort fra Amerika og hjemover. Jeg fikk også denne gang hjelp til hjemreisen, særlig av Hansen og Askeland i Avholdsbladet, «Frelsearbeid» og av Professor N.C. Fredriksen som hadde et stort Landomsætningskontor i Chicago.

En mærkelig og hjertegod Mand denne Fredriksen, da han siden gikk fallit og jeg ikke fant ham adresse mere traf jeg ham endelig i Paris, men han blev roet som en pike da jeg betalte ham hans penger tilbake).

■ Paa turen hjem med en dansk Baat reiste jeg til Kristiania, hvor vi laa over en Dag uten at jeg var i land, jeg fulgte båten til København, hvor jeg skrev et avsnitt av en stas. Fortælling som heter «Sult». Dette er såvidt jeg kan finde ut de groveste Drag i mine vandrerpenge.

3/2 1927, Knut Hamsun.

FORSTEUUTGAVEN av den svenske psykolog John Landquists bok om Knut Hamsun, en av de første monografiene over den norske dikteren.